TOBAKSFAKTA

OBEROENDE TANKESMEDJA

MARS 2024

Ett Sverige fritt från rökning och nikotinberoende – för ökad jämlikhet och hållbar utveckling

Rökning förkortar livet med i genomsnitt 10 år och de sista levnadsåren är ofta förknippade med allvarlig sjukdom, lidande, vårdbehov och samhällskostnader. Rökning är en av de viktigaste förebyggbara riskfaktorerna för sjukdom och förkortad livslängd. Under mer än ett sekel har tobaksindustrins ohållbara produktion och försäljning av beroendeskapande nikotinprodukter försämrat folkhälsan markant både nationellt och globalt.

Sedan sekelskiftet har det förebyggande arbetet vägletts av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll, vars avsikt är att skydda människor mot nikotinberoende och eliminera tobakskonsumtion i alla dess former. I konventionen tydliggörs nikotinets centrala roll för tobaksbruk och beroendeutveckling. Cigarettrökningen har minskat i många länder till följd av regleringar och tobakspreventivt arbete. På senare år har nya nikotinprodukter utvecklats med en nästintill oändlig variation av smaker. Produkternas utformning attraherar barn och unga som riskerar att fastna i ett nikotinberoende. Konsumtion och produktion av nikotinprodukter är också ett allvarligt hinder för att uppnå Agenda 2030's hållbarhetsmål.

Det sammantagna bruket av nikotin- och tobaksprodukter ökar både bland unga och vuxna i Sverige. Produkterna innehåller nikotin som är ett akuttoxiskt gift, nerv- och kärlpåverkande samt uppfyller kriterierna för att klassas som en narkotisk drog då det är både hälsofarligt och beroendeframkallande. Tobak utgör ett väldokumenterat allvarligt hot mot folkhälsan.

Två handlingslinjer och mål för de närmaste åren

1. Intensifiera arbetet med Tobacco Endgame Rökfritt Sverige 2025.

Nuvarande mål med mindre än fem procent dagligrökare ska omfatta alla befolkningsgrupper. Avsätt resurser för att stödja kvarvarande dagligrökares strävan att sluta röka. Gör cigaretter oattraktiva för unga genom prisökning och regleringar.

2. Besluta om en plan och ett mål för en nikotinfri generation till 2030.

Stöd forskning och höjd kunskapsnivå hos allmänheten och beslutsfattare om nikotinets ohållbara effekter vid produktion och konsumtion. Begränsa marknadsföring och försäljning av nikotinprodukter. Gör nikotinprodukter oattraktiva för unga genom prisökning och regleringar.

Målsättningen fattas i samklang med nationella och internationella aktörers styrdokument:

- Folkhälsopropositionen 2017/18. God och jämlik hälsa: en utvecklad folkhälsopolitik. Socialdepartementet 2018.
- En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings-, och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022 – 2025.
- FN:s Barnkonvention.
- Världshälsoorganisationens (WHO:s) ramkonvention om tobakskontroll.
- EU:s tobaksproduktdirektiv.
- FN:s resolution Agenda 2030.
- EU: Europe´s Beating Cancer Plan 2021 – 2040.

Tobaksfakta uppmanar politiker och beslutsfattare på alla nivåer att använda följande verktyg för att nå tobaksmålen, baserade på WHO:s ramkonvention om tobakskontroll:

Artikel 5: Allmänna skyldigheter

5.2 Besluta om och genomföra lagstiftning och andra åtgärder för att förebygga och minska tobaksbruk, nikotinberoende och exponering av tobaksrök.

- I förekommande fall samarbeta med andra parter för att utveckla lämpliga politiska program.

5.3 Folkhälsopolitiken om tobakskontroll ska skyddas från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin.

- Tobaksindustrin och dess allierade ska inte bjudas in för att påverka den lagstiftning som syftar till att skydda unga eller förbättra folkhälsan.

Artikel 6: Åtgärder för att minska efterfrågan på tobak

6.1 Pris- och skatteåtgärder

- Samtliga nikotinprodukter som inte är läkemedelsklassade beskattas som tobak.
- Höj regelbundet beskattningen på alla nikotin- och tobaksprodukter.

Artikel 8: Skydd mot exponering för tobaksrök och andras bruk av nikotinprodukter

- Inför rökfria inomhusmiljöer i flerbostadshus inkl. balkonger och entréer.
- Utöka rökfria offentliga miljöer t.ex. inom anläggningar för idrott, fritid och kultur.
- Stopp för bruk av nikotin- och tobaksprodukter, läkemedelsklassade undantagna, under skoltiden.

Artikel 9: Produktreglering av tobaksvarornas innehåll

- Förbud av smaktillsatser i e-cigaretter, snus och nikotinprodukter.

Artikel 11: Förpackning och märkning av produkter

- Inför neutrala paket som enbart innehåller varningsbilder och -texter samt producentnamn.
- Nikotinprodukter ska ha hälsovarningar som utgör minst 50% av paketets visuella yta, läkemedelsklassade undantagna.
- Paketering av nikotinprodukter får inte innehålla budskap om hälsosamma effekter.

Artikel 12: Allmän upplysning

- Informationskampanjer till allmänheten om hälsoriskerna och beroendet vid nikotin- och tobaksbruk liksom vinsterna med tobaksavvänjning och en nikotin- och tobaksfri livsstil.
- Säkerställ att samtliga elever i grundskolan får kunskap om hälsorisker kopplade till nikotin samt om hur tobak och nikotin motverkar de Globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Artikel 13: Exponeringsförbud av tobak i butiker och säljställen

- Exponerings- och reklamförbud (direkt och indirekt) av samtliga nikotin- och tobaksvaror samt sponsring i samtliga medier.

Artikel 14: Tobaks- och nikotinavvänjning

- Erbjud effektiva program som inkluderar läkemedel för tobaksstopp.
- Ge sjukvårdspersonal resurser att erbjuda tobaksavvänjning i mötet med patienter.
- Hänvisa till Sluta-Röka-Linjen på alla nikotin- och tobaksvaror.

Artikel 16: Försäljning till och av minderåriga

- Höjd åldersgräns för köp av nikotin- och tobaksprodukter.
- Skärpning av tillstånd och tillsyn för försäljning t.ex. via internet och nära skolor.
- Begränsa försäljning av nikotin- och tobaksprodukter till speciella butiker som Systembolaget.

TOBACCO ENDGAME.

Positionspapper för ett nikotin- och tobaksfritt Sverige.